

Dotarea cu armament a sibiului, în prima jumătate a secolului al XVI-lea

Toma-Cosmin ROMAN

**Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu
Nicolae Bălcescu Land Forces Academy of Sibiu**

Personal e-mail: cosroman@yahoo.com

The Armed Equipment Of Sibiu in the First Half of the 16th Century

The Ottoman danger to Transylvania at the beginning of the sixteenth century caused Sibiu, like many other cities in the province, to take measures to strengthen the defense. In this sense, Sibiu bought numerous firearms or white weapons from the fortress, but also important quantities of gunpowder or lead powder. All this information was very well captured in the economic and consular records of Sibiu and reflects the seriousness of the situation around the events before and after the Mohács moment. More, Sibiu is actively involved in the fight for the crown of Hungary, on the side of Ferdinand of Habsburg in his fight against Transylvania voivode John Zapolya.

Keywords: Transylvania, Sibiu, Mohács, weapons, rifle, gunpowder.

Pericolul otoman a făcut ca orașele săsești din sudul Transilvaniei să-și constituie un arsenal militar care să le permită asigurarea securității lor. Sibiul a fost unul dintre orașele care și-au produs armamentul necesar apărării sale. Nu de puține ori armurierii sibiieni au produs unor cantități mari de arme depășind nevoile cetății. Acest surplus a fost comercializat aducând sume importante de bani breslelor armurierilor. Uneori armele nu au fost comercializate numai celor care erau considerați prieteni. Contrabanda cu arme era și ea un factor important de îmbogățire a meșterilor armurieri, chiar dacă exista un control strict asupra producerii și comercializării armelor de către Magistratul Sibiului sau voievodul Transilvaniei. Nu întâmplător, creșterea insecurității în zona țărilor române, după momentul Mohács, a dus la creșterea puterii economice a armurierilor sibiieni care ajung să devină, la 1540, una dintre cele mai importante bresle din oraș.

În registrele de socoteli economice și consulare ale Sibiului au fost consemnate, de către villicul orașului, numeroase informații referitoare la îmbunătățirea propriului arsenal. Au fost efectuate achiziții de

armament nou de la meșterii sibiieni, iar uneori s-a recurs la repararea celui vechi.

Până în anii 20 ai secolului al XVI-lea magistratul orașului cumpără puține arme de la meșterii armurieri, după această dată se poate constata o explozie a cererilor de acest gen. Fără îndoială, cererile crescute de armament au fost influențate de invazia otomană care se pregătea în anul 1526.¹ Odată cu aceste evenimente autoritățile orașenești au impus restricții la comercializarea armamentului. Se mai poate constata, din registrele orașului Sibiu, faptul că în anul 1526 Magistratul orașului Sibiu cumpără armament pentru apărarea cetății, dar și trimite către armata Transilvaniei și cea regală. Acest fapt nu se mai realizează după înfrângerea de la Mohács a armatei regale și implicarea orașului, în lupta de succesiune la coroană maghiară, de partea lui Ferdinand de Habsburg. Practic, din acel moment Sibiului se vede nevoit să-și producă armamentul necesar apărării făcând față cu bine seriei de asedii la care este supus de adversarii săi. Cele mai puternice confruntări pentru cucerirea Sibiului au avut loc în anii 1527 – 1528. Atacurile au venit din

partea domnilor țărilor române extra-carpatică, dar și a lui Ioan Zápolya, contracandidatul lui Ferdinand de Habsburg la preluarea coroanei maghiare.²

Din acel moment armamentul produs de meșterii sibieni este dedicat exclusiv apărării cetății, dar și pentru apărarea altor cetăți ale susținătorilor lui Ferdinand din Transilvania. Făgărașul a fost una dintre cetățile susținute cu armament de sibieni. Cu toate acestea, cetatea Făgărașului a căzut rapid în mâinile domnitorului moldovean Petru Rareș.³

Dintre armele cel mai des întâlnite în registrele de socoteli ale orașului se numără puștile și arcebuzele. Nu lipseau dintre armele consemnate în registre arbaletele sau arcurile cu săgeți. Evident, cantitățile erau mult mai mici decât în cazul armelor de foc. Acestea din urmă erau cele mai căutate arme. În registrele de socoteli au fost consemnate cantități importante de pulbere necesară armelor de foc. De asemenea, meșterii armurieri sau lăcătușii produc cantități mari de plumb sau ghiulele din fier necesare armelor realizate în breslele orașului.

Tunuri. Acestea au fost unele dintre armele cele mai căutate pentru arsenalul orașului și nu numai. Mișcarea trupelor otomane la sudul Dunării, la începutul anului 1526, a alertat conducerea Transilvaniei care încearcă să ia câteva măsuri urgente de întărire a arsenalului propriu. Astfel, sibienii sunt rugați de voievodul Transilvaniei să trimită la Sebeșul Săsesc câteva tunuri, acțiune pentru care sunt plătiți cu 10 florini. Nu se face nici o referire la cantitatea transportată de la Sibiu. Tot cu această ocazie, un număr neprecizat de tunuri reparate au fost trimise armatei voievodale, de către judele scaunului Sibiu, primind pentru acest transport suma de 47 florini și 37 denari.⁴

O parte a tunurilor reparate la Sibiu de către meșterii armurieri au luat drumul armatei regale maghiare, fapt specificat de către voievodul Transilvaniei în scrisoarea acestuia către Magistratul orașului. Se specifica, de asemenea, că pentru transportul acestor arme sibienii vor primi suma de 236 florini.⁵

Patru tunuri au fost trimise de către primarul Sibiului, în două rânduri, comunității din Cloașterf (Closdorff) pentru a se putea apăra de pericolul otoman. Pentru ambele transporturi sibienii au fost plătiți cu câte 5 florini.⁶

Trecerea sibienilor de partea lui Ferdinand de Habsburg duce la ruperea legăturilor acestora cu voievodului Transilvaniei care va asedia orașul în câteva rânduri. În anul 1528 are loc cel mai puternic asediu al lui Zápolya asupra orașului. Conducerea Sibiului se aștepta la o astfel de ripostă a lui Zápolya fapt pentru care va dota apărarea cetății cu un numeros armament greu care să facă față asediului.

La 31 octombrie 1528, Magistratul orașului, cumpără 10 tunuri pentru care a plătit suma de 50 florini.⁷ Asta înseamnă că un tun costa 5 florini. Tot

pentru cumpărarea de tunuri notarul orașului strânge, în două rânduri, suma de 28 florini și 50 denari. La achiziționarea tunurilor contribuie și Magistratul orașului cu suma de 29 florini și 99 denari. Această sumă a fost dată la 19 iulie. Din păcate, nu se face nici o specificare în ceea ce privește numărul tunurilor cumpărate. Cum într-o tranzacție efectuată în luna octombrie un tun valora 5 florini, presupunem că pentru suma de aproximativ 30 florini s-au cumpărat 6 tunuri. Din cei 28 florini și 50 denari s-au cumpărat, probabil, alte 5 tunuri.⁸

Pentru anul 1528 Magistratul a înzestrat apărarea orașului cu aproximativ 21 de tunuri. Probabil aceste achiziții noi au fost suficiente din moment ce asediul armatei lui Zápolya nu a reușit să înfrângă rezistența orașului.

De asemenea, au fost transportate numeroase arme apărătorilor cetății, din rezervele arsenalului sibian. După data de 20 februarie au fost aduse 5 tunuri în interiorul orașului, acțiune care a costat 16 denari.⁹ Din păcate nu se precizează care a fost destinația precisă a acestor 5 tunuri în oraș, așa cum este precizată cu o altă ocazie, când au fost mutate 3 tunuri aflate la Poarta orașului în Piața Mare. Acțiunea a fost executată de un anume Marco, pentru care a primit 25 denari. De la Poarta Cisnădiei a fost recuperat, la 27 februarie 1530, un tun care a rămas imobilizat acolo.¹⁰ Probabil era vorba de un tun distrus în urma asediului Sibiului.

În anul 1531 au fost mutate mai multe tunuri în diferitele părți ale orașului. O bombardă mare a fost mutată de la Poarta Cisnădiei la cea a Orașului, acțiune care a costat 12 denari.¹¹ De asemenea, a fost transportat un tun de la Poarta Orașului la Poarta Turnului, acțiune care a costat 6 denari. Tot atât a costat și transportul unui alt tun la Poarta Elisabeta.¹² Aceeași sumă este plătită pentru transportul unui tun în afara podului aflat la una dintre porțile orașului.¹³ O sumă ceva mai mare, de 20 denari, a fost dată pentru transportul unui tun aflat în fața Consistoriului. Transportul a fost efectuat până la fierarul Ladislau, probabil, pentru ca acesta să poată efectua reparațiile de care avea nevoie acel tun.¹⁴

Tot în aceeași perioadă au fost consemnate informații numeroase despre reparațiile aduse unor arme utilizate în apărarea Sibiului. Pentru aducerea cu 4 căruțe a unor tunuri la reparat s-a plătit suma de 70 denari. Acțiunea are loc la 27 martie 1530.¹⁵ Din păcate, nu se face nici o altă specificare referitoare la numărul tunurilor.

O altă acțiune de reparare a unor tunuri are loc în apropierea sfintelor Paști, în anul 1530. Petro Rotarul pentru repararea a 4 roți și a axelor necesare unui tun ușor, a primit suma de 2 florini și 10 denari.¹⁶ Uneori, tunurile erau atât de distruse încât era aproape imposibilă repararea lor. La fel se întâmplă și cu un tun care se pare că a devenit mult prea fragil și a fost necesară distrugerea lui, acțiune pentru care s-a plătit

suma de 1 florin și 2 denari.¹⁷ În anul 1531 au fost adunate și transportate tunuri distruse de la Poarta Cisnădiei, Turnului, dar și de la turnul țesătorilor pentru a fi topite. Acțiunea a costat suma de 82 denari.¹⁸ Este transportat, cu altă ocazie, un alt tun la Albertus lăcătușul pentru a fi topit, acțiune evaluată la suma de 32 denari.¹⁹

Pentru munca prestată la repararea a 4 tunuri pentru oraș, Magistratul Sibiului dă meșterilor breslași armurieri suma de 32 denari. Probabil că reparațiile nu au fost prea consistente la cele 4 tunuri aflate la Poarta Orașului, respectiv la Poarta Cisnădiei. Aceste arme de apărare erau extrem de necesare în aceste vremuri tulburi pentru Sibiu. Frica unei invazii turcești a determinat administrația orașului să trimită la Poarta Orașului și la Poarta Cisnădiei câte 5 tunuri noi. Pentru transportul lor s-a plătit suma de 50 denari.²⁰

Puști ușoare. În cadrul arsenalului orașului Sibiu un loc important l-au ocupat puștile ușoare. Din păcate numărul puștilor cumpărate nu a fost consemnat riguros, acestea fiind amintite sporadic în diferitele registre ale orașului.

În anul 1526 au fost consemnate puține informații referitoare la cumpărarea puștilor ușoare. Voevodul Transilvaniei, Ioan Zápolya cere sibienilor și celor Șapte Scaune să doteze armata sa cu puști ușoare. Nu se face nici un fel de precizare câte arme să fie livrate și nici valoarea acestora.²¹

În anul 1528 situația este radical schimbată. Au fost consemnate sute de puști cumpărate sau mutate spre zidurile de apărare ale orașului de către Magistratul Sibiului. La patru zile după sărbătoarea Sfântului Andrei, 202 puști au fost cumpărate de conducerea Universității Săsești pentru a fi utilizate împotriva lui Ioan Zápolya. Valoarea tranzacției a fost de 606 florini.²²

În cursul anului 1528 a fost cumpărată, de la Cluj, o cantitate neprecizată de puști în valoare de 378 florini.²³ Cu altă ocazie, tot de la Cluj au fost cumpărate 126 de puști în valoare tot de 378 florini.²⁴ Astfel presupunem că și în cazul primei tranzacții este posibil să fi fost vorba tot de 126 de puști. Ulterior au mai fost cumpărate alte 192 puști în valoare totală de 576 florini.²⁵

Au mai fost cumpărate alte 52 de puști, în valoare de 208 florini, destinate apărării Făgărașului. Tranzacția a fost realizată în jurul sărbătorii tăierii capului Sfântului Ioan Botezătorul.²⁶ Administrația orașului Sibiu cumpără alte 40 de puști, în valoare de 40 de florini cu altă ocazie tot pe parcursul anului 1528.²⁷

De asemenea, s-a mai consemnat, printre altele în anul 1528, informații referitoare la cumpărarea unor puști de către meșterii breslași. De altfel, în acele momente de criză întreaga comunitate era dator să apere cetatea. Cu atât mai mult meșterii care aveau ca obligație, prevăzută în statutele fiecărei bresle, să își procure și întrețină arma pe cheltuiala proprie.

Un astfel de caz este cel al meșterul Ioannis Wagner care a cumpărat cu 16 denari o pușcă, iar la scurt timp acesta a

mai cumpărat încă două puști, în valoare de 32 denari.²⁸

Archebuze. În registrele interne ale Sibiului s-a consemnat achiziționarea, de la meșterii armurieri din oraș, a unor archebuze. Singurele informații referitoare la tranzacțiile cu archebuze au fost consemnate în anul 1528. În acest an, Magistratul orașului cumpără, pentru îmbunătățirea arsenalului propriu, 35 de archebuze care au fost depozitate în clădirea Consistoriului. Nu peste mult timp, la 3 decembrie, un anume Baltisar din partea Magistratului orașului cumpără alte 36 de archebuze în valoare totală de 53 florini și 60 denari. În total a fost cheltuită suma de 105 florini și 60 denari. Ca urmare a acestor informații putem presupune că valoarea unei archebuze, în anul 1528, era de aproximativ 1 florin și 48 denari.²⁹

Tot în anul 1528 alte archebuze în valoare totală de 100 florini au fost date apărătorilor orașului.³⁰ Toate aceste archebuze au întărit arsenalul apărătorilor orașului de pe Cibin înaintea asediului ce urma să se producă în acest an.

Praf de pușcă era un produs foarte necesar armelor de foc, acesta fiind foarte important pentru arsenalul orașului Sibiu. În anul 1526 au fost cumpărate de administrația orașului, în mai multe rânduri, cantități importante de praf de pușcă. În preajma sărbătorii Adormirii Maicii Domnului, au fost cumpărate 7 câble de praf de pușcă de la Turnu Roșu, în valoare de 9 florini și 48 denari.³¹

În preajma confruntării cu otomanii a fost pregătită, de către administrația orașului Sibiu cantitatea de 3 câble de praf de pușcă, în valoare de 36 florini, pentru a fi trimise armatei Transilvaniei.³² Ulterior confruntării, meșterii Ioanne Bombardare cumpără de la poarta orașului o câblă de praf de pușcă, în valoare de 6 florini, iar mai apoi o câblă și jumătate, în valoare de 9 florini și 60 denari.³³ Ulterior, Benedicto Bombardare cumpără o câblă medie de praf de pușcă în valoare de 8 florini și 50 denari.³⁴

Pentru anul 1528 la Sibiu avem consemnată efectuarea mai multor tranzacții cu praf de pușcă. Ioannis Bombarden vinde arsenalului orașului o cantitate de pulbere, probabil a unei măji, necesară tunurilor. Tranzacția a fost în valoare de 6 florini.³⁵

Pentru apărarea Făgărașului au fost realizate 6 transporturi de praf de pușcă în valoare de 18 florini.³⁶ Au mai fost realizate alte două transporturi de praf de pușcă către cetatea Făgărașului în valoare de 3 florini³⁷, respectiv 8 florini și 50 denari³⁸.

Cu 6 zile înainte de duminica Floriilor pentru arsenalul orașului este cumpărată cantitatea de 2 câble și un sfert de praf de pușcă în valoare de 34 florini.³⁹ Tot în această perioadă au mai fost cumpărate alte 7 câble de praf de pușcă în valoare totală de 98 florini.⁴⁰

Alte patru tranzacții au fost efectuate de meșterul Ioanne Bombardare care a cumpărat pentru arsenalul orașului câte o câblă de praf de pușcă în valoare de 6

florini.⁴¹ Toate aceste tranzacții au fost realizate pentru a acoperi necesarul de praf de pușcă al arsenalului orașului Sibiu într-o perioadă foarte grea pentru orașul de pe Cibin.

Judele regal al Sibiului decide trimiterea unei măji de pulbere necesară apărătorilor cetății după data de 27 noiembrie 1530. Tot acum, au fost trimise de către judele regal Markus Pempflinger, din rezervele arsenalului orașului pentru apărătorii cetății, alți 17 câble de praf de pușcă, la care se adaugă 34 câble de plumb pentru puști.⁴²

Cupru. Arsenalul orașului cumpăra și materiale pentru confecționarea armelor. În registrele de socoteli ale Sibiului regăsim cantități de cupru utilizat pentru turnarea armelor, de plumb pentru ghiulele și gloanțe sau de substanțe componente ale prafului de pușcă – salpetru, sulf, etc.

Unul dintre materialele necesare producerii armelor a fost cuprul. În registrele de socoteli ale Sibiului au fost consemnate foarte puține cantități de cupru cumpărate. Una dintre aceste tranzacții a fost consemnată în anul 1530, la Sibiu. Arsenalul orașului cumpără o majă de cupru în valoare de 6 florini.⁴³ Este singura tranzacție de acest gen consemnată în registrele Sibiului.

Plumb. Utilizarea armelor de foc necesita și gloanțe sau ghiulele pentru tunuri și arcebuze. Cele mai multe dintre acestea erau realizate din fier, dar și din plumb. Astfel, se fac eforturi de către reprezentanții administrației orașenești pentru cumpărarea unor cantități de plumb suficiente asigurării necesarului arsenalului.

În anul 1530 au fost consemnate primele cantități de plumb cumpărate de arsenalul orașului Sibiu. În principal cantitățile de plumb au fost cumpărate din comunitățile administrate de Sibiu. Astfel, villicul orașului consemnează cumpărarea unui sfert de majă de plumb în valoare de 1 florin din Vărd, a unei măji de plumb de la Kys Schelk, în valoare de 4 florini și a unei jumătăți de majă de plumb din Cisnădie, pentru care s-a achitat suma de 2 florini.⁴⁴

Cantități de plumb au fost vândute arsenalului orașului și de către diferite persoane din Sibiu. Prima informație care ne parvine din registrul de socoteli se referă la Mathias Armbrust care vinde cantitatea de 2 măji și jumătate de plumb pentru care obține suma de 10 florini. Dar este foarte puțin probabil ca meșterul amintit să vândă plumb brut, neprelucrat sau plumb pentru armele de foc. Tot pentru arsenalului orașului a fost cumpărată o cantitate de 2 măji de plumb de la Barthlomeo Organiste pentru suma de 8 florini. O cantitate ceva mai mică de plumb a fost vândută de către turnătorii de metal din Sibiu, de doar 6 câble, încasând suma de 30 denari.⁴⁵

Cum o câblă de plumb valora 5 denari, înseamnă că o majă era egală cu 80 de câble. Astfel, o câblă de plumb reprezenta 0,70 kg. Toate cantitățile de plumb au fost cumpărate de arsenalul orașului într-o perioadă

în care Sibiu se confrunta cu un puternic asediu venit din partea regelui Zápolya.

În anul următor, Sibiu scoate din arsenalul său cantități impresionante de plumb care au fost trimise mai multor comunități aparținătoare Scaunului orașului. În total a fost distribuită cantitatea de 199 câble de plumb, adică 139,3 kg. De asemenea, Sibiu mai trimite o mare cantitate de plumb și orașului Sebeș, din ordinul Universității Săsești. Cantitatea s-a ridicat la 104 câble de plumb, adică 72,8 kg.⁴⁶

Sulf și salpetru. Cele două substanțe erau componente importante ale prafului de pușcă. Pe parcursul primei jumătăți a secolului al XVI-lea, magistratul Sibiului a cumpărat unele cantități de sulf și salpetru pentru a putea prelucra necesarul de praf de pușcă al arsenalului său. Informațiile lacunare din această perioadă de timp ne fac însă, să nu avem o situație completă a cantităților de sulf și salpetru achiziționate.

Au fost consemnate câteva informații referitoare la cumpărarea unor cantități de sulf necesar producerii prafului de pușcă. În anul 1528, Ioannis Bombarden vinde arsenalului orașului, în două rânduri, câte o ferdelă de sulf în valoare de un florin. O dată tranzacția este consemnată la 19 februarie, iar a doua la data de 12 august. Același Ioannis Bombarden vinde o majă de sulf, probabil tot orașului Sibiu, contra sumei de 6 florini și 50 denari.⁴⁷

De asemenea, pentru producerea prafului de pușcă a fost cumpărat salpetru în două rânduri de Magistratul orașului Sibiu. Prima dată a fost cumpărată o majă de salpetru pentru care s-a plătit suma de 11 florini. În cea de-a doua tranzacție s-au plătit 5 florini pentru 43,5 livre de salpetru. Ambele acte de comerț au avut loc imediat după data de 12 august 1528.⁴⁸

În anul 1531 pentru arsenalul orașului Sibiu se cumpără foarte puține produse necesare producerii pulberii. Singurele informații provin din tranzacțiile efectuate cu Balthasar Bombardare, de la care s-a procurat un sfert de majă de salpetru pentru care s-a plătit suma de 2 florini. Ulterior, de la același Balthasar Bombardare a mai fost cumpărat un sfert de majă de sulf pentru care acesta a fost răsplătit cu 1 florin.⁴⁹

Arcuri și arbalete. Chiar dacă armele de foc au devenit foarte importante în ducerea războiului, la începutul secolului al XVI-lea, arcurile și arbaletele erau foarte căutate de sibieni. În anul 1526 magistratul orașului cumpără diferite săgeți pentru necesitățile de apărare ale cetății în valoare de 54 florini și 25 denari.⁵⁰ Nu este specificată cantitatea, dar este foarte posibil ca acesta să fi fost considerabilă datorită sumei mari plătite. Ulterior mai sunt consemnate alte două tranzacții, una de 6 florini, respectiv de 2 florini și 40 denari.⁵¹

În concluzie, pe marginea informațiilor provenite din diferitele registre ale orașului Sibiu, prezentate mai

înainte, putem face câteva constatări. De la începutul secolului al XVI-lea și până la momentul bătăliei de la Mohács au fost foarte puține informațiile referitoare la mutarea, repararea sau achiziționarea unor arme de foc. Același lucru s-a întâmplat și în preajma bătăliei, chiar dacă negustorii și informatorii aduceau deja oficialilor transilvăneni informații referitoare la pregătirea armatei otomane pentru o eventuală invazie. Practic, din numărul relativ mic de arme cumpărate sau mutate în zona cetăților care puteau fi vizate de otomani demonstrează faptul că posibila invazie ori nu era luată în serios, ori s-a încercat cu bună știință minimalizarea ei. Cert este faptul că armata regală a fost luată pe nepregătite, fapt care a dus la înfrângerea ei catastrofală, iar armata Transilvaniei era la 3 zile distanță de locul bătăliei.

După acest moment și începutul luptei pentru succesiune la tronul Ungariei între voievodul Transilvaniei, Ioan Zápolya și Ferdinand de Habsburg, cererile de armament, de toate felurile, au crescut exponențial. Armurierii sibieni produc atât pentru apărătorii cetății, cât și pentru dotarea armatei Transilvaniei. După ce Sibiuul trece în tabăra susținătorilor lui Ferdinand, armamentul devine aproape exclusiv destinat apărării orașului. Perioada a fost una dintre cele mai dificile din prima jumătate a secolului al XVI-lea, cetatea de pe Cibin fiind supusă unui asediu aproape continuu venit din partea adversarilor săi.

Datorită dotării cu armament Sibiuul a depășit cu bine numeroasele asedii la care a fost supus orașul, fără a putea fi cucerit de adversari. Însă, cele din urmă a trebuit să se recunoască învins și să accepte supunerea față de regele Ioan Zápolya forțat fiind de molimele și foamea care bântuiau orașul. Să nu mai punem la socoteală efectele dezastruoase ale conflictului asupra vieții comerciale și meșteșugărești a Sibiuului care l-au adus aproape în prag de dezastru.

Note:

1. Octavian TĂTAR, *Disputa pentru coroana Ungariei dintre Ferdinand și Zápolya (1526-1540)*, în *Sargetia*, XXVII, 1, 1997-1998, p. 496.
2. Florentina CĂZAN, *Rolul orașului Sibiu în politica externă a lui Ferdinand de Austria*, în *AUB, seria Istorie*, XXI, 2, 1972, p. 22.
3. Gheorghe BICHICEAN, *Adunările de stări în țările române. Congregațiile generale în Transilvania voievodală*, Sibiu, 1998, p. 97; Alexandru HERLEA, *Instituția dietei în Transilvania autonomă, în volumul Studii de istorie a dreptului*, I, Cluj-Napoca, 1983, p. 51.
4. Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale, *Fond Magistratul orașului și scaunului Sibiu, Seria Socoteli consulare, Registrul nr. 38, 1526*, fila 70.
5. *Ibidem*, fila 71.

6. *Ibidem*, fila 72, fila 81.
7. S.J.S.A.N., *Fond Magistratul orașului și scaunului Sibiu, Seria Socoteli economice, Registrul nr. 4, 1528*, fila 6.1.
8. *Ibidem*, fila 6.1.
9. *Ibidem*, fila 27.1.
10. *Ibidem*, fila 27.2.
11. Idem, *Registrul nr. 5, 1530-1531*, fila 27.2.
12. *Ibidem*, fila 67.1.
13. *Ibidem*, fila 67.2.
14. *Ibidem*, fila 68.2.
15. *Ibidem*, fila 28.2.
16. *Ibidem*, fila 29.2.
17. *Ibidem*, fila 42.1.
18. *Ibidem*, fila 70.1.
19. *Ibidem*, fila 72.2.
20. *Ibidem*, fila 40.2.
21. S.J.S.A.N., *Seria Socoteli consulare, Registrul nr. 38, 1526*, fila 49.
22. *Ibidem, Registrul nr. 41, 1528*, fila 70.
23. *Ibidem*, fila 68.
24. *Ibidem*, fila 80.
25. *Ibidem*, fila 81.
26. *Ibidem*, fila 118.
27. *Ibidem*, fila 121.
28. S.J.S.A.N., *Seria Socoteli economice, Registrul nr. 4, 1528*, fila 19.1.
29. *Ibidem*, fila 6.1.
30. S.J.S.A.N., *Seria Socoteli consulare, Registrul nr. 41, 1528*, fila 117.
31. Idem, *Seria Socoteli consulare, Registrul nr. 38, 1526*, fila 51.
32. *Ibidem*, fila 81.
33. *Ibidem*, fila 124.
34. *Ibidem*, fila 126.
35. S.J.S.A.N., *Seria Socoteli economice, Registrul nr. 4, fila 27.1*.
36. S.J.S.A.N., *Seria Socoteli consulare, Registrul nr. 41, 1528*, fila 42.
37. *Ibidem*, fila 40.
38. *Ibidem*, fila 39.
39. *Ibidem*, fila 115.
40. *Ibidem*, fila 117.
41. *Ibidem*, fila 119, fila 122.
42. *Ibidem*, fila 19.1.
43. S.J.S.A.N., *Seria Socoteli economice, Registrul nr. 5, 1530-1531*, fila 4.1.
44. Idem, *Registrul nr. 5, 1530-1531*, fila 12.2.
45. *Ibidem*, fila 13.1.
46. *Ibidem*, filele 57.1-57.2.
47. Idem, *Registrul nr. 4, 1528*, fila 4.1.
48. *Ibidem*, fila 4.1.
49. Idem, *Registrul nr. 5, 1530-1531*, fila 53.2.
50. S.J.S.A.N., *Seria Socoteli consulare, Registrul nr. 38, 1526*, fila 127.
51. *Ibidem*, fila 127.